

سفر نامه

ارواح از آنچه فکر می‌کنید به شما نزد یکت‌ترند
تالاب ارواح نوشهر

ارزواحمدراده، راهنمای طبیعت‌گردی

این بار قصد دارم از دریاچه‌ای بگویم که اسمی عجیب و غریب و شاید کمی ترسناک را به خود اختصاص داده است. بلی، «دریاچه ارواح». نام این دریاچه هراسی در دل گردشگران می‌نشانند، اما به محض ورود به جنگل و قدم زدن اطراف دریاچه پر از شور و شغف می‌شوند. اگر دلتان برای هیجان و ماجراجویی تنگ شده، بهتر است تا با یک وسیله نقلیه مطمئن، بارو بندیل سفرتان را ببندید و به این آدرس حرکت کنید: ۱۲ کیلومتر ۱۲ مسیر نور به نوشهر پس از جاده ونوش، وارد جاده فرعی روستای چلندر و صلاح‌الدین کلاّی سفلی می‌شوید و بعد از عبور از روستایه جنگلیانی می‌رسید. بعد از انجام مراحل اداری لازم در جنگلیانی، جاده شمالی را به طول ۱۰ کیلومتر ادامه داده و پس از مشاهده تابلوی دشت و بند ممرز وارد جاده فرعی می‌شوید. این جاده فرعی شما را به دریاچه بند ممرز با همان دریاچه ارواح می‌رساند! شاید اول بادیدن عکس‌ها و اسمش ترسی بر دلتان بیافتد، اما دیدنش از نزدیک خالی از لطف نیست. امروز هوا کمی ابری است و من مطمئنم که دریاچه وهم‌انگیز تر خواهد بود و همسفرانی که پر از سوال بودند: «یا واقعادر دریاچه روح هست؟»، «قبرستان اطراف دریاچه هست؟»، «روح چه کسی آنجاسر گردان است؟» و «چرا اسم دریاچه ارواح است؟» به راستی چرا اسم این تالاب ارواح است؟ درواقع نام این دریاچه ممرز است اما به سبب قرارگیری در منطقه ملاکلا، به این نام نیز خوانده می‌شود. فضای بکر اطراف دریاچه در اکثر روزهای سال آمیخته با مه و صدای حیوانات وحشی است که در هر لحظه به گوش می‌رسد. این مسأله با حضور در ختان خشکیده در میان دریاچه باعث شده تا به آن لقب دریاچه ارواح را نیز بدهند. مردمی که امروزه اطراف این دریاچه زندگی می‌کنند، چیزی از ارواح ندیده‌اند اما معتقدند ساکنین گذشته حتما اطلاعاتی داشته‌اند که این نام را برگزیدند.

در ابتدای جاده‌ای که به ورودی جنگلیانی ختم می‌شود سوار نیسان شدیم تا هیجان جاده جنگلی چندبرابر شود. اما جنگلیانی، ماشین‌های سواری اگر بخواهند وارد جنگل شوند اول جنگلیان ماشین را چک می‌کند تا ابزار قطع درخت نداشته باشند، کارت ماشین را به امانت می‌گیرد و در موقع بازگشت پس از بازرسی مجدد خودرو و اطمینان از نداشتن چوب، کارت ماشین را تحویل می‌دهد. البته برای ماشین‌های غیرسواری از جمله نیسان و رود به جنگل به کارت ماشین ختم نمی‌شود و باید از اداره منابع طبیعی نوشهر مجوز ورود داشته باشید. هر چند که نامه‌نگاری‌های اداری و اخذ مجوز وقتگیر است، اما همین محدودیت‌ها باعث می‌شود هر کسی به منطقه ورود نکند. آنکه طبیعت را می‌شناسد و دوستدار طبیعت است حاضر است برایش وقت بگذارد. بالاخره وارد جنگل شدیم. جاده‌ای پرفراز و نشیب همراه با نم‌نم باران نوید از روبرو شدن با مناظر بکری را می‌داد. به شخصه توصیه می‌کنم با ماشین مناسب جاده‌های سنگلاخی وارد این منطقه شوید. قطعا ماشین سواری در این مسیر آسیب خواهد دید. بالاخره به دریاچه رسیدیم. طول دریاچه ۷۰۰ متر است و عرض آن به ۳۰۰ متر می‌رسد و چهره منحصر به فرد این دریاچه و زیبایی کم‌نظیر آن نیز باعث شده تا نامش در فهرست میراث ملی طبیعی قرار گیرد. اطراف دریاچه قدم زدیم و عکاسی کردیم. اینجا بر است از سکوت چیزی که در شهر کمتر یافت می‌شود. کم‌کم شدت باران بیشتر شد. هر چند که زیر انبوه درختان بودیم، اما سوراخ‌هایش شدید. تهار ابا عجله خوردیم و باروا را خداحافظی کردیم. ارواح دل‌نشین بودند.

دیوار ابریشم و طلای سرخ

معرفی مقاصد گردشگری شهرستان تربت حیدریه

بگاه‌دهدار، راهنمای گردشگری

تربت حیدریه یکی از شهرهای استان خراسان رضوی است. وسعت این شهرستان حدود ۲۴ هزار کیلومتر مربع بوده و حدود پنج قرن است که نامش با عرفان، پیوند خورده‌است. این شهرستان در حال حاضر دارای جمعیتی بیش از ۲۵۰ هزار نفر بوده و با توجه به پتانسیل منطقه، جای پیشرفت بسیاری دارد.

شهرستان تربت حیدریه از غرب به نیشابور، از شمال شرق با تربت جام و فریمان، از جنوب شرق با خواف، از جنوب به قائن و گناباد و از جنوب شرق مجاور با کاشمر است. این شهرستان زمانی نه چندان دور وسعت زیادی داشت، به گونه‌ای که شهرستان‌های خواف، رشتخوار، مه ولات و زاوه را درون خود جای داده بود.

تربت حیدریه در قدیم با نام «زاوه» شهرت داشته. پیشینه تاریخی تربت حیدریه به نام زاوه به دوران قبل از اسلام، دوره اشکانیان برمی‌گردد و به مناسبت مقبره قطب الدین حیدر که از معاصران عطار و از صوفیان قرن ششم هجری بوده، بدین نام خوانده شده‌است.

تربت حیدریه علاوه بر اینکه قطب زعفران دنیاست، پایتخت ابریشم کشور نیز به شمار می‌رود به طوری که ۷۰ درصد کل محصول ابریشم کشور در این شهرستان تولید می‌شود.

تربت حیدریه دارای دو شهرک صنعتی است و مهم‌ترین واحدهای تولیدی شهرستان شامل کارخانه قند تربت حیدریه، کارخانه طلای زرمهر، کارخانه کاشی‌زین، کارخانجات کاتولین شیر، آرد، زیره و پنبه پاک کنی، خوراک دام و سردخانه بزرگ سه هزار تنی و کارگاه‌های ابریشم‌کنشی است. همچنین وجود منابع سیلیس جهان، طلا و فیروزه شهرستان تربت حیدریه را در زمره یکی از قطب‌های معدنی استان خراسان بزرگ قرار داده است. بايگ، یکی از شهرهای تربت حیدریه مرکز ابریشم ایران نام گرفته و بالغ بر ۸۰ درصد ابریشم کشور در این محل تولید می‌شود. پسته و بادام نیز از دیگر محصولات کشاورزی این منطقه است. همچنین معادن طلای زرمهر تربت حیدریه که در روستای زرمهر واقع شده‌است، تولیدکننده اولین شمش‌های طلادر کشور است که در بازار بورس اوراق بهادار تهران معامله می‌شوند.

در این شهر علاوه بر فراوانی زعفران و ابریشم، جاذبه‌های گردشگری بسیار دیگری نیز وجود داشته که تربت حیدریه را در این فصل از سال، به یکی از مقاصد گردشگران بدل کرده‌است.

قرار گرفتن تربت حیدریه در مسیر اتصال جنوب کشور به مشهد مقدس، این شهر را تبدیل به منطقه اصلی عبور زائران علی بن موسی الرضا (ع) از هشت استان کشور کرده‌است. همین امر سبب شده سالانه تعداد قابل توجهی از مسافرین و زائرین امام رئوف، از جاذبه‌های گردشگری تربت حیدریه دیدن کنند.

در ادامه با این جاذبه‌ها آشنا خواهیم شد.

مجموعه قطب‌الدین حیدر

یکی از عرفای بزرگ قرن ششم و هفتم که او را صاحب باطن و اهل ریاضت و کرامت توصیف کرده‌اند، قطب‌الدین حیدر بود. شیخ قطب‌الدین حیدر، فرزند تیمور و از نوادگان سلطان شاه سالوری از شاهزادگان ازبک‌واز تبار خاقان ترک بوده‌است. این عارف فرزانه، آنقدر نزد مردم ارج و احترام داشته که پس از رحلتش در سال ۶۱۸ هجری قمری، اسم شهر را از نام او گرفتند و سپس، شهر را تربت حیدریه نامیدند. پس از درگذشت و خاکسپاری قطب‌الدین حیدر، برایش آرامگاهی کوچک ساختند و سپس در دوره تیموری آرامگاه را گسترش دادند و در نهایت، در سال ۱۰۲۳ هجری قمری یعنی در زمان شاه عباس، به همت خواجه سلطان محمود تربتی که حاکم تربت بود، آرامگاهی زیبا و مستحکم با سنگ و گچ برای او ساختند و قسمت‌هایی را نیز مرمت و بازسازی کردند.

رباط طیبسی

این کاروانسرا در مجاورت مجموعه تاریخی قطب‌الدین حیدر قرار دارد. این رباط را حاج محمد ابراهیم طیبسی از تجار معروف عصر قاجار در اواخر این دوره در ملک شخصی خود بنا کرد. رباط طیبسی در زمره بناهای دوا یوانی است که شامل فضای ورودی، هشتی، تعدادی حجره مشرف به میان سرای بنا، انبار و اصطبل است. این رباط دوا یوانی، روزگاری نقطه ثقل شهر بوده و رشد شهر، ریشه در وجود این مجموعه داشته است. رباط از بخش‌های مختلفی مثل هشتی، غرفه، ایوان، اتاق، انبار و طویله تشکیل شده که متأسفانه در دوره‌ای، مترو که و رها شد و چهره زیبای خود را از دست داد.

در حال حاضر، به همت سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری و با صرف هزینه‌ای هنگفت، این رباط با تغییر کاربری به موزه تبدیل شده است و با قدم زدن در آن می‌توان از هنرهای سنتی منطقه، مشاغل بومی، آثار باستان‌شناسی و کارگاه‌صنایع‌دستی بازدید کرد و بانوشیدن چنانجی‌چای در چایخانه سنتی آن، خستگی را از تن زدود.

موزه مردم‌شناسی

قسمتی از بنای رباط طیبسی به موزه

خانه تاریخی حاج رئیس

در مرکز شهر تربت حیدریه و در خیابان فردوسی، بنایی سفیدرنگ و زیبا وجود دارد که از دوره قاجار به یادگار مانده است. این بنا که امروزه غرف در سکوت است، توسط مرحوم سیدمحمد امین‌التجار، معروف به حاجی رئیس ساخته شده و در سال‌های دور، محل سکونت این تاجر مشهور و خانواده‌وی بوده است. خانه تاریخی حاج رئیس، معماری چشم‌نوازی دارد و با تزئیناتی همچون ستون‌های گچ‌بری‌شده، جلوه دو چندان یافته‌است. حیاط و باغچه‌های سرسبز این خانه قدیمی نیز، به زیبایی آن افزوده‌اند. این اثر، در اسفند ۱۳۸۳ خورشیدی به عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده‌است.

مزار بوری آباد

بنای تاریخی امام‌زاده احمد الرضا (ع) بوری آباد مربوط به دوره صفویه از آثار ثبت‌شده ملی کشور است. این بنا با پلان مربع، مدفن یکی از نوادگان امام موسی کاظم (ع) است. این بنا در کیلومتر ۴ جاده تربت به گناباد واقع شده و دارای امکانات رفاهی از قبیل زائر‌سرا، حسینیه و سکوهای اقامتی است

بنای مقبره

ومسجد شیخ حیدر کدکنی

بنای مقبره در گذشته دارای کاشی‌های فیروزه‌ای و مسدس بوده که هم‌اکنون آثار کمی از آن برجای مانده است. بر گوشواره‌های فضای داخلی بقعه، هشت ستون سنگی در نیش دیوار نصب است که بر آن با گچ، قسمتی از سوره مبارک (یس) با خط سفید در زمینه‌ای لاجوردی نقش بسته است و در زاویه جنوب غربی در بخش باقیمانده کتیبه، عبارت (فی شهر ذی‌الحجه ۹۰۶) مشاهده می‌شود. مسجد شیخ حیدر کدکنی نیز فضایی است به صورت ششستان که محرابی هشت گوشه زینت بخش آن شده و دیواره شمالی آن دواشکوبه است. این مجموعه تاریخی در ۷۰ کیلومتری شمال غربی تربت حیدریه واقع است.

موزه حیات وحش

این موزه که در آن گیاهان و جانوران بومی منطقه به نمایش گذاشته شده‌اند در انتهای بلوار شهید باهنر، جنب پارک ملت قرار گرفته است. گردشگران با حضور در این مجموعه می‌توانند اطلاعات ارزشمندی در خصوص گیاهان و جانوران بومی منطقه کسب کنند.

باغ ملی

باغ ملی تربت حیدریه در انتهای خیابان مطهری واقع شده است. باغ ملی ۱۰۰ ساله تربت حیدریه، با کاج‌های سر به فلک کشیده، طرح‌های پرند درختی و گیاهان زینتی، روی تپه‌ای در مرکز شهر تربت حیدریه خودنمایی می‌کند. آنیما، نورپردازی و دیواره‌های سنگی ورودی این پارک که مشرف به شهر است، این محوطه را به باغی منحصر به فرد تبدیل کرده‌است.

باغ ملی تربت حیدریه که با دست‌های مهربان باغبانان هنرمند شهر، تبدیل به شاهکاری کم‌نظیر شده است، یکی از زیباترین پارک‌های ملی کشور محسوب می‌شود؛ فضایی که به واسطه محیط بکر و امکانات گردشگری و رفاهی‌اش، توانسته است پذیرای مسافران و گردشگران باشد. نزدیک بودن این باغ به بناهای تاریخی مانند قطب‌الدین حیدر، رباط طیبسی و مسجد جامع قدیم، ارزش آن را بیش از پیش کرده‌است.

پارک کوهستانی پیشکوه

در امتداد مسیر زیارت حرم مطهر امام رضا(ع)، تربت حیدریه آخرین اطرافگاه تماشید است. در حاشیه جاده آسیایی که مسیر شرقی جاده ابریشم کهن است، در کوهپایه و تپه‌های مشرف به شهر تربت حیدریه، پارک کوهستانی پیشکوه به وسعت ۸۰۰ هکتار در حاشیه جنوب غربی این شهر واقع شده است. این پارک با قرار گرفتن در دامنه کوه و داشتن چشم‌اندازهای طبیعی زیبا، مجموعه استخر و آبشار مصنوعی، پارک‌سنگی، رستوران و شهر بازی کودکان، یکی از پارک‌هایی است که به عنوان منطقه نمونه گردشگری کشور شناخته شده‌است. همچنین کمپ ثامن متصل به آن، محل مناسبی برای استراحت مسافران است.

این کوه مشرف به شهر تربت حیدریه است و در تمامی فصول سال مورد توجه گردشگران و هم‌چنین مردم خود شهر هست. این کوه در واقع